

Agnieszka Zatorska

Katedra Filologii Słowiańskiej
Wydział Filologiczny
Uniwersytet Łódzki
90-236 Łódź
agnieszka.zatorska@uni.lodz.pl

O PREZENTACJI WSPÓŁCZESNEGO KRYZYSU UCHODŹCZEGO (Analiza stylistyczna słoweńskich tekstów prasowych ze strony internetowej <http://www.rtv slo.si/>)

W artykule podjęto temat aktualny, dotyczący współczesnego kryzysu uchodźczego. W 2015 roku do Europy przybyło ponad milion uchodźców¹, którzy przywędrowali z krajów Południa i Wschodu. Najwięcej współczesnych migrantów, którzy wybierają kontynent europejski, pochodzi z Syrii, wielu z Afganistanu, Iraku², Pakistanu. Wśród przybyszów są także Erytrejczycy, Nigeryjczycy i Somalijczycy³. UNCHR to organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw uchodźców podająca informacje na temat uchodźców na swoich stronach internetowych jak www.unhcr.org / www.unhcr.pl⁴. Z napływem uchodźców zetknęli się też mieszkańcy Słowenii. Prezentowane badania stanowią analizę stylistyczną wybranych tekstów słoweńskich ze strony internetowej RTV Slovenija z zakładki *Begunska kriza*. Celem przeprowadzonych badań nad wyborami leksykalnymi

---

¹ O milionowej rzeszy uchodźców świadczy jeden z analizowanych nagłówków: *Nov mejnik – v Evropo letos prišlo več kot milijon prebežnikov* (22.12.2015) <http://www.rtv slo.si/>.

² „največ Sircev, kar polovica. Petino prebežnikov prihaja iz Afganistanu, sedem odstotkov ljudi pa je zapustilo Irak” (22.12.2015) <http://www.rtv slo.si/>.

³ „Są to głównie Syryjczycy (49 proc.), Afgańczycy (12 proc.), Erytrejczycy (9 proc.), Nigeryjczycy (4 proc.) i Somalijczycy (3 proc.)” źródło: <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114871,18713400,z-jakich-krajow-pochodza-uchodzcy-ilu-ich-jest-dokad-przybywaja.html>.

⁴ Składam podziękowania Wysokiemu Komisarzowi Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców Annie-Carin Öst, która w czerwcu 2016 r. wskazała na strony internetowe, na których publikuje swoje dane UNCHR i zachęciła do kontynuowania prac nad tematyką zawartą w niniejszym artykule.

i rozwiązaniami gramatycznymi zastosowanymi w tekście jest wskazanie na narzędzia językowe służące obrazowaniu w tekstach o kryzysie uchodźczym przede wszystkim na terytorium Słowenii. Zamiarem autorki jest ukazanie językowych sposobów przedstawiania uchodźców i szerzej tematyki uchodźczej w analizowanych fragmentach. Tak zarysowane zadanie wymaga zasygnalizowania ustaleń metodologicznych.

Przeprowadzone na potrzeby tego artykułu analizy przynależą do badań stylistycznych. Pojęcie stylistyki w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat, wraz z rozwojem różnych teorii językoznawczych, stało się konceptem niejednoznacznym, a odpowiadająca mu dyscyplina lingwistyczna charakteryzuje się brakiem wyraźnych granic [Gajda 2013: 19–26]. Badania stylistyczne mogą być, w zależności od przyjętej metodologii, łączone z retoryką, tekstologią, badaniami nad dyskursem. Pomysł zbadania wybranych tekstów prasowych publikowanych na stronach www.rtvsllo.si pozwala na usytuowanie analiz w kręgu takich zagadnień jak analiza dyskursu, dyskurs prasowy [Kita 2013], medialny, internetowy [Żydek-Bednarczuk 2013]. Specjaliści podejmujący analizę dyskursów [Duszak 1998, Cap & Stalmaszczyk 2014], wskazują na tendencję do uwzględniania w coraz większym stopniu roli kontekstu [Duszak 2014]. Zarazem pojęcie dyskursu naznaczone jest ambisemią, a jego kategoryzacja jest zadaniem trudnym [Kiklewicz 2015: 16]. W odniesieniu do zespołu badanych tekstów ze względu na podjętą tematykę można mówić o *dyskursie uchodźczym*, a równocześnie zastosować termin *dyskurs prasowy* przy uwzględnieniu wzorca gatunkowego [Wojtak 2004, Kita 2013]. Na potrzeby niniejszego artykułu decyduję się na stosowanie terminów *tekst* i *lingwistyczna analiza tekstu* [Żydek-Bednarczuk 2005] oraz *analiza stylistyczna* [Zdunkiewicz-Jedynak 2008]. Stosunek nadawcy do wyrażanego komunikatu, czyli związek między sposobem obrazowania a ukształtowaniem stylistycznym danego tekstu [Kita 2013: 215], znajduje odzwierciedlenie w rozpatrywanych fragmentach. Za M. Wojtak przyjmuje się w obecnym opracowaniu „aspekt strukturalny czyli segmentację treści; aspekt pragmatyczny czyli relacje i strategie komunikacyjne; aspekt poznawczy czyli tematykę wraz ze związanym z nią wartościowaniem oraz aspekt stylistyczny (użyte środki językowe)” [Wojtak 2004, 2008: 346–347], wybierając na użytek bieżącej analizy aspekty tematyczny (topika) oraz stylistyczny (środki językowe służące obrazowaniu). W artykule skoncentrowano się na połączeniu dwu płaszczyzn. Z jednej strony zaprezentowana została topika kryzysu uchodźczego w Słowenii, z drugiej obserwacji poddano środki językowe służące przedstawieniu tej tematyki w tekstach.

Rozpatrywane toposy dotyczące kryzysu uchodźczego tworzą trzy zespoły. Po pierwsze, przedstawiani są **ludzie uchodźcy**. Są opisywani w tekstach prasowych lub rządziej mówią o sobie i swojej sytuacji. Po drugie, w artykułach występują **mieszkańcy Słowenii**, którzy w różny sposób manifestują swój stosunek do uchodźców. Po trzecie, w analizowanych materiałach przedstawiana jest **infrastruktura** związana z kryzysem uchodźczym jak pociągi, obozy, drut kolczasty. Wszystkie te tematy ukazywane są za pomocą wybranych środków językowych, które wykazują implikacje pragmatyczne.

Analizowane środki językowe przynależą do różnych płaszczyzn języka, ale pierwszeństwo dano przede wszystkim środkom leksykalnym, w mniejszym stopniu uwzględniono środki gramatyczne, w tym składniową strukturyzację treści. Kompozycję komunikatów rozpatrzono w mniejszym zakresie, sygnalizując jedynie rolę tytułów i ich strategiczną pozycję w tekście. W spojrzeniu na makrostrukturę badanych tekstów, ale także na sposób przedstawiania danej informacji, istotne wydaje się wskazanie na ustrukturyzowanie relacji, czyli na jej zbiorowy bądź zindywidualizowany charakter; na rolę punktów widzenia nadawców tekstów lub ich fragmentów. Szczegółne znaczenie przypisują indywidualizacji opisu lub jej brakowi. Spojrzenie globalne, postrzeganie uchodźców jako bezmimnego tłumu i opisywanie ich jako zbiorowości, podawanie przy ich prezentacji danych liczbowych, jest tendencją dominującą, co udowadniają przeprowadzone analizy. Na stronach internetowych UNCHR przedstawiane są przede wszystkim historie poszczególnych ludzi w zakładce „Ludzkie historie / Ludzie, nie liczby”⁵ i postuluje się zindywidualizowany, spersonalizowany, bliższy konkretnemu człowiekowi, bardziej ludzki sposób prezentacji uchodźców.

Jako materiał do analiz na potrzeby tego opracowania posłużyło 40 artykułów opublikowanych na stronie <http://www.rtvsl.si/> pomiędzy wrześniem 2015 r. (8.09.2015) a marcem 2016 r. (22.03.16). Teksty ograniczono do tych, w których opisano uchodźców na terenie Słowenii i terenów przygranicznych lub do takich, w których współczesny problem migracyjny dotyczy Słowenii i Słoweńców.

Pierwszym interesującym toposem są uchodźcy. Przedstawiani są bardzo rzadko jako pojedynczy ludzie czy rodziny, wspólnoty. Podstawowym obrazem, który wyłania się z analizowanych tekstów, jest zbiorowość, tłum, przesuwaną się rzeka ludzi, por. słoweń. *migracijski tok*, *migracijski val*. Dwa rzeczowniki *tok* ‘nurt, prąd’ i *val* ‘fala’ występują wraz z dookreślającymi je przymiotnikami relacyjnymi, por. także: *begunski tok*, *begunski val*, *pribežniški tok*, *pribežniški val*. Środki językowe służące do obrazowania uchodźców stanowią przede wszystkim rzeczowniki w liczbie mnogiej, którym bardzo często towarzyszą dane liczbowe, np. *pa je v Slovenijo vstopilo skoraj 478.000 prebežnikov*. Fraza nominalna określająca uchodźców zawierać może *expressis verbis* wyrażoną zbiorowość, por. *Pred njo stoji množica okoli od 400 do 500 prebežnikov; več kot tisoč prebežnikov*. Analiza leksykalna nominów desygnujących uchodźcę wskazała na znaczną przewagę leksemu *prebežnik*, np. *ko so prebežniki šele začeli množično prihajati v Slovenijo; je ponoči v državo vstopilo 600 prebežnikov*. Jest to zaskakująca konstatacja, zważywszy na fakt, że w uprzedniej analizie określeń uchodźców leksem ten nie został nawet wyodrębniony [Chalczyńska, Zaręba 2016]. Na drugim miejscu pod względem częstości występowania w zebranych materiale znajduje się leksem *begunec*, który dominował w słoweńskich tekstach prasowych o profilu lewicowym [Chalczyńska, Zaręba 2016: 270]. Dane poświadczają użycie go we frazach w liczbie mnogiej, np. *Za prostore na Celjskem sejmu, kjer lahko noč preživi 400 beguncev*. Obserwuje się, że nomen *prebežnik* jest stosowany do okre-

⁵ <http://www.unhcr.org/pl/66-plwiadomosci-i-opinieludzkie-historie-html.html>.

ślenia konkretnej zbiorowości uchodźców, natomiast rzeczownik *begunec* spotykamy często w znaczeniach nieaktualnych, bliższych konotacji i referencji w odniesieniu do całej klasy [Grzegorzczukowa 2001: 18], por. *politike sprejemanja beguncev; priznan status begunca; azilni dom, ki sprejema begunce; lokacija ni primerna za nastanitev beguncev; pomoči beguncem*. Leksem ten odnajdujemy na przykład w hasłach, por. *Sovrašstvo do beguncev je fašizem*. W badanym materiale odnotowano tylko jedno poświadczenie rzeczownika *begunka* (żeńskiego odpowiednika słoweńskiego nomen *begunec*), por. *odpre mejo za begunke in begunce*. Wynika to prawdopodobnie z nadrzędnej funkcji semantycznej leksemu *begunec*, który podobnie jak nazwa gatunkowa *človek*, mimo, że gramatycznie jest rodzaju męskiego, odnosi się do klasy osób – uciekinierów niezależnie od ich płci. Rzeczownik rodzaju żeńskiego *begunka* ‘uciekinierek płci żeńskiej’ jest czterokrotnie rzadszy niż nomen *begunec*⁶. Na trzecim miejscu ze względu na frekwencję sytuuje się określenie *migrant*, którego częste użycie kojarzono z pravicowym profilem prasy [Chalczyńska, Zaręba 2016: 270]. Na stronie www.rtvsl.si leksem *migrant* służy do informowania o uchodźcach w różnych kontekstach, por. *prostovoljcev, ki prihajajo v stik z migranti; Skrbijo pa ga predvsem migranti; v Šentilju pa je bilo ob 18. uri šest migrantov; pa so migranti, ki izkoriščajo begunsko krizo*. Wszystkie trzy leksemy *prebežnik*, *begunec*, *migrant* są zastępowane przez rzeczownik *človek* w pluralis, czyli *ljudje*, np. *ko je v državo vstopilo okoli 5.600 ljudi*. Jeszcze rzadziej używany jest synonimiczny wobec wymienionych leksem *tujec*, np. *Vsi tujci so državljani Sirije*. Zbiorowość uchodźcza rzadko bywa dzielona na mniejsze klasy ze względu na wiek i płeć, por. *Med prebežniki so prevladovale ženske in mladostniki; med prebežniki 48,7 odstotka moških; in so stari od 23 do 40 let*. Dane liczbowe są często uznawane za kluczowe dla danego komunikatu, por. *Vlada je na svoji spletni strani objavila številke o prebežnikih, ki so potovali preko Slovenije*. Zrozumiałe, że podanie dokładnych liczb jest często niemożliwe, dlatego autorzy badanych tekstów ze stron www.rtvsl.si stosują różne zastrzeżenia co do podawanych cyfr i liczebników, por. *še približno 2.000 novih prebežnikov; okoli 5.600 ljudi; 10 avtobusov s približno 550 ljudmi; nekaj sto prebežnikov; Skupina beguncev, okoli od 100 do 150 jih je, je tudi na parkirišču*. Przybliżenie manifestuje się przez następujące środki językowe *nekaj več kot 3.300 prebežniki; nekaj manj kot 1.200 prebežniki*. Stosunki ilościowe mogą być też charakteryzowane przy użyciu leksemu *odstotek* ‘procent’, co jest typowe dla stylu urzędowego, oficjalnego, por. *51,5 odstotka žensk in otrok*. Warto tu przytoczyć wypowiedź Nomi Hrast przedstawicielki organizacji Unicef Slovenija: „*To niso le številke, ampak otroci z imeni in priimki, željami in potrebami tako kot mi*”. W informacjach medialnych ludzie zastępowani są przez cyfry, liczby. Można tu wysunąć dość śmiałą hipotezę, że odbiorca często nie oczekuje opowieści o poszczególnym człowieku, o wyjątkowym ludzkim losie, ale w języku oficjalnym, języku wielkiej polityki ludzie stają się cyfrą, liczbą wpisaną do rubryki, pozycją

⁶ Dane na podstawie korpusu słoweńskiego Nova Beseda.

w rachunkach czy zestawieniach. Ta tendencja językowa nie dotyczy oczywiście tylko opisów współczesnego kryzysu uchodźczego⁷.

Czytelnik analizowanych not prasowych poznaje uchodźców przez to, co robią. Służą temu frazy zdaniowe zawierające czasowniki ruchu, np. *bežati – teh ljudi, ki bežijo od doma; gibati se – Prebežniki se lahko gibljejo izključno v šotoru; iti – Iz Dobove gredo prebežniki naprej z avtobusi; odhajati – prebežnikom, ki prihajajo in odhajajo; oditi – V Avstrijo je v sredo odšlo 7.818 ljudi; so danes tisoči že odšli; prebiti kordon – V nastanitvenem centu Šentilj se je dopoldne ponovil torkov prizor, ko je okoli 3.000 prebežnikov prebilo policijski kordon in si utrlo pot v Avstrijo; prihajati – ki prihajajo z ogroženih vojnih območij; priti – Nekateri pridejo v slabih oblačilih; okoli 500 ljudi, ki bodo prišli iz Gruškovja; med prebežniki, ki so prišli v Slovenijo; vstopati / izstopati – Prebežniki vstopajo v avtobuse in izstopajo iz njih pod strogim nadzorom policije in vojske. Czasownikom ruchu towarzyszą uzupełnienia wskazujące na sposób przemieszczania się, okoliczności towarzyszące, np. *priti peš – begunce, ki so iz Rigonc peš prišli do sprejemnega centra; odpraviti peš – od koder se jih je polovica takoj peš odpravila proti 20 km oddaljenemu Šentilju; pešačiti – V dežju in mrazu pešačijo v nepriemernih oblačilih in obutvi. Określane są także przemierzane przez wędrowców odległości, por. *številni prehodijo več sto kilometrov. Analiza semantyczno-składniowa zdań konstytuujących badane teksty wykazała konstrukcje, w których wyrażenia językowe odpowiadające uchodźcom występują w pozycji obiektu, por. W zdaniu: *okrog 7. ure pa bodo preostale prebežnike odpeljali proti Karavankam przy czasowniku *odpeljati* odpowiadającemu predykatowi ruchu niewypełniona zostaje pozycja agensa. Fraza informuje, iż uchodźcy zostaną przewiezieni, a kontekst wskazuje, że dokonają tego odpowiednie służby. Oprócz czasowników ruchu uchodźcy charakteryzowani są też przez frazy z użyciem verbów należących do innych klas znaczeniowych, np. *čakati – Včasih prebežniki čakajo po več ur za premik naprej; dočakati – Več 1.000 prebežnikov je noč dočakalo na travniku ob reki Sotli, kjer vladata vlaga in mraz; gledati – odrasli gledajo mrko v tla; jokati – otroci jočejo. Otroci so jokali, ker so jih zbudili sredi noči; spati – od maja številni spijo kar pod milim nebom; taboriti – fotografije beguncev, ki so taborili ob Soči. Uchodźców w badanych tekstach poznajemy przez obraz życia w obozowiskach i ośrodkach, np. *čakati – Lepo disciplinirano stojijo v vrsti in čakajo na svoj obrok hrane; potrebovati – Številni potrebujejo zdravnike in zdravila. Nieliczne przykłady wskazują na bardziej podmiotowe przedstawienie imigrantów jako tych, którzy myślą, czują, pytają o coś, por. *biti strah / doživljati – Številne je strah in doživljajo travme; zanimati / spraševati – Prebežnike zanima, zakaj jih tam zadržujejo, in sprašujejo, kje je Rdeči križ, saj da so lačni, žejni in prezebli. Typo-*******

⁷ Wspomnieć tu można choćby o fragmencie z prozy Tadeusza Borowskiego, gdy w opowiadaniu „Ludzie, którzy szli” pisze: „Między jednym a drugim kornierem za moimi plecami zagazowano trzy tysiące ludzi”. Cytat ten stanowi przykład skrajnej redukcji człowieka do określanej ilości. Człowiek występuje tu niczym cyfra w produkcji, miara wydajności w fabryce, tu w fabryce śmierci, por. T. Borowski, *Ludzie, którzy szli*, w: Tadeusz Borowski, *Utwory zebrane w pięciu tomach, T. 1–5*, Warszawa PIW 1954.

we jest ukazywanie uchodźców w sytuacjach trudnych, ekstremalnych, z podkreśleniem odmienności imigrantów i ich dramatycznego położenia. Rzadziej przedstawiani są jako ludzie tacy sami jak inni, por. fragment o dzieciach, np. *Otroci mahajo in pošiljajo poljubčke; še bolj pa se razveselijo bombonov in drugih sladkarij, ki jih prostovoljci razdelijo med zbrane*. Wyjątkowo występuje indywidualizacja opisu. Relacja z odwiedzin w jednym z miejsc, gdzie mieszkają uchodźcy rozpoczyna się w następujący sposób: *Ob prihodu nas je na igrišču za prostori, ki so v lasti tamkajšnje cerkve, že pričakalo več deset prebežnikov, velika večina med njimi Afganistancev in Pakistancev. Sami fantje in moške (...)*. Bohaterowie opisu są ukazani jako osoby, które reagują, działają, okazują wdzięczność, np. *Ko pa so došli, da so trije kombiji polni hrane, vode in oblačil zanje, so se jim obrzi razsvetlili od hvaležnosti. Hvala, so mrmrali, medtem ko so drug za drugim nosili stvari iz kombijev*. Reporterka pisze: *Pot me zanese v kuhinjo, kjer nekaj prebežnikov kuha večerjo*. Uchodźcy przedstawieni są przez aktywność; sami sobie gotują. Tu poznajemy imigrantów jako osoby, które posiadają tożsamość, imiona, własną historię, np. *Zaid pojasni, da kuha zelenjavni kari z rižem; Doma je iz Kašmirja. Prišel je iz Pakistana prek Irana in Turčije, nekaj časa je potoval s tovornjaki, veliko so hodili*. Szczególnie poruszające jest obrazowanie w mikroskali, zindywidualizowane, które charakteryzuje się dużym ładunkiem ekspresywno-impresywnym, por. historię odwodnionego, dziesięciodniowego noworodka: *Hudo dehidriranega deset dni starega novorojenčka so že odpeljali v bolnišnico*.

Podsumowując temat obrazowania uchodźców w zakresie stosowanych środków stylistycznych za typową uznaję kombinację leksemu odnoszącego się do uchodźców wyrażonego przez rzeczownik w liczbie mnogiej oraz liczby wyrażonej słownie przez liczebnik (rzadziej) lub cyfrę (częściej). Przybyszów charakteryzują również czasowniki, przede wszystkim z semantyczno-leksykalnego pola czasowników ruchu, a także z innych pól m.in. obrazujących ich życie w obozach i ośrodkach.

Topika tekstów o kryzysie uchodźczym składa się również z opisów zachowań mieszkańców Słowenii wobec sytuacji i wydarzeń związanych z migrantami. Badany materiał zawiera bardzo wiele opisów pełnego humanitaryzmu działania skierowanego na pomoc uchodźcom. Na poziomie językowym obrazowaniu postępowania tubylców służą czasowniki i zwroty werbo-nominalne z różnych pól semantycznych, np. *delati – V treh mesecih jih je tam delalo približno 150, od tega 50 bolničarjev in 100 prostovoljcev; graditi – Medtem prostovoljci pospešeno gradijo šotorišče; opravljati delo – Del prostovoljcev, predvsem bolničarji, opravlja svoje delo na železniški postaji; oskrbeti – Vse tujce so po prihodu v Slovenijo oskrbeli tudi humanitarni in zdravstveni delavci; podariti – Otrokom bi radi podarili predvsem nahrbtnike ali vrečke za športno opremo, v katerih bi jih pričakala čokolada, uporabna igrača, pobarvanka ali listi papirja in barvice; pogreti – Le majhnim otrokom in dojenčkom pogrejemo prostovoljci mleko; pomagati – Prostovoljci pomagamo na različne načine prebežnikom. Beguncem v Mariboru pomagajo prostovoljci, ki bodo poskrbeli tudi za tiste, ki nimajo denarja za vozovnico; ponuditi – da je treba vsakemu prebežniku ponuditi tetrapak*

mleka; postaviti šotor – na nikogaršnji zemlji med Slovenijo in Avstrijo pa postavili šotor, ki bo omogočal lažje čakanje tudi v slabih vremenskih razmerah; priskočiti na pomoč – Premraženim prebežnikom so na pomoč priskočili zdravstvene ekipe in humanitarni delavci; priskrbeti – in jim priskrbeli hrano in pijačo; skrbeti – Zanje tudi skrbijo osebe, ki so posebej usposobljene za delo z mladoletniki; zbirati – Slovenska filantropija v teh dneh zbira tudi darila, ki jih bodo na zadnji dan starega in prvi dan novega leta razdelili prebežnikom. W tym przedziale tekstów odwołujących się do toposu człowieka udzielającego schronienia i pomocy przybyszowi⁸ wyróżnia się reporterskie opowiadanie będące świadectwem wolontariuszki Czerwonego Krzyża. Strategiczną pozycję [Żydek-Bednarczuk 2005: 165] w omawianym tekście zajmuje znamienity tytuł: **Med prebežniki v Dobovi – ali kako je biti prostovoljka Rdečega Križa. Reportaža iz Dobove**. Siłą tej relacji jest jej osobisty i bardzo konkretny charakter. Wolontariuszka pisze o szczegółach i organizacji pracy w obozie dla uchodźców, np. *Prostovoljci Rdečega križa delamo v dveh izmenah po 12 ur. Pred začetkom dela dobi vsak prostovoljec več parov rokavic iz lateksa in zaščitnih mask za obraz*. Jej reporterska relacja wskazuje na docenienie roli ludzkiego traktowania przybyszów, np. *Ko prebežniki izstopijo iz avtobusov v spremstvu policije, smo prostovoljci prvi, s katerimi vzpostavijo ti ljudje toplejši človeški stik. Če jih ob prvem stiku pozdraviš, se nasmehneš, dobiš nazaj nasmeh in hvaležen hvala*. Otwarcie pisze o swoich uczuciach, o zmęczeniu i strachu, trudnościach: *Težko se je vživeti v trpljenje teh ljudi, ki bežijo od doma; Neizmerno me žalosti, kaj preživljajo prebežniki, predvsem njihovi otroci, ki bežijo pred krutim nasiljem, pred smrtjo*. Podsumowuje: *Od prebežnikov dobim toliko, kolikor sama dam. Če se nasmehnem, rečem kaj tolažečega, dobim hvaležen nasmeh nazaj*. Jest też świadoma wyjątkowości swojego doświadczenia pracy wśród uchodźców, por. *Prostovoljstvo mi je prineslo neprecenljivo osebno izkušnjo*.

Niektóre z analizowanych fragmentów prasowych stanowią bardziej rodzaj postulatów niż relacji, a dotyczą potrzeb uchodźców, np. *Materam z dojenčki je treba omogočiti previjalni prostor; spodbujati pa je treba tudi dojenje*. Teksty, które opisują działania strony przyjmującej zawierają fragmenty, w których uchodźcy są przedstawiani jako obiekt oddziaływania; jednocześnie pozycja argumentowa w niektórych przykładach pozostaje niewypełniona, choć kontekstowo możliwa do zinterpretowania, np. *namestiti – Najprej naj bi v Logatcu namestiti 50 beguncev; nastaniti – V Črni les so v soboto nastanili okoli 250 tujcev; prepeljati – Po končanih postopkih jih bodo prepeljali v Gornjo Radgono*. W tej klasie przedstawień użyto obok czasowników ruchu, także ich szczególnej podklasy, jaką stanowią czasowniki transferu.

W opisach ukazane są jednak także działania nacechowane sprzeciwem wobec przyjmowania przybyszów w Słowenii. Mieszkańcy i ich przedstawiciele

⁸ Topos ten wpisuje się w chrześcijańskie, katolickie tzw. uczynki miłosierne co do ciała: „Nagich przyodziać”, „Podróżnych w dom przyjąć” *Katechizm Kościoła Katolickiego* 2447, II wydanie poprawione, Pallottinum, Poznań 2012.

w organach władzy wyrażają swoje wątpliwości i pytania lub postulaty związane z obecnością uchodźców, np. *zahtevati* – *Prav tako je zahteval, naj bo njihova namestitev postopna*. Możliwość spotkania przybyszów z miejscową ludnością bywa w badanych tekstach traktowana jako problematyczna, por. *V kritičnih urah, ko so otroci na poti v vrtec in domov, prebežnikom dajejo obroke hrane, da bi se ob tistem času bolj zadrževali v centru*. Negatywna ocena obecności uchodźców obrazowana jest na poziomie językowym przez zastosowanie czasowników i analizmów m. in. z pola emocji, np. *biti strah* – *anketirancev, ki jih je strah prebežniške krize*; *motiti* – *Nastanitev prebežnikov medtem moti tudi lendavske občinske svetnike*; *Župana moti, da imajo na Vrhniki prebežniki možnost izhoda*; *počutiti se* – *se počutijo ogrožene*; *razburjati* – *Centri za migrante razburjajo okoliške prebivalce*. Niektórzy swój sprzeciw wyrażają poprzez udział w manifestacjach organizowanych m. in. przeciw tworzeniu ośrodków dla uchodźców w danej okolicy, a nazywa ich fraza nominalna: *Protestniki proti nastanitvi prebežnikov* oraz frazy z różnymi czasownikami, np. *bati se* – *Udeleženka shoda Alenka, ki je nosila transparent z napisom „Stop islamizaciji Slovenije”, se je shoda udeležila zato, ker se boji, kot je dejala, da bi se v Sloveniji dogajalo to, kar se po Evropi*; *izraziti bojazen* – *Udeleženec shoda Miha je izrazil bojazen*; *izraziti nasprotovanje* – *Pred vrhniško občino je okoli 200 ljudi izrazilo nasprotovanje namestitvi prebežnikov*; *izražati nestrinjanje* – *Okoli 50 ljudi pa se je popoldne zbralo na mariborskem Trgu svobode, kjer so s transparenti, vzkliki in govorom izražali domoljubna stališča in nestrinjanje z odločitvami slovenske vlade in Evrope glede beguncev*; *meniti* – *Med drugim so menili, da mora država najprej poskrbeti za svoje državljane*; *nasprotovati* – *nekdo nasprotuje namestitvi skupine ljudi, o kateri ne ve nič*; *želeli* – *želijo odstranitev nastanitvenega centra v Lendavi*.

Teksty prasowe na stronach www.rtvsl.si informują również o demonstrowaniu poparcia dla przyjmowania uchodźców i pomocy im ofiarowanej, np. *izraziti podporo* – *eden izmed udeležencev, ki so prebežnikom izrazili podporo*; *pokazati podporo* – *da se je shoda udeležil, ker je treba pokazati podporo beguncem, ki bežijo pred vojno*. Uczestnicy tych zgromadzeń i innych akcji jawnie protestują przeciw negowaniu udziału Słowenii w rozwiązywaniu kryzysu uchodźczego na sposób humanitarny, np. *Shoda se je udeležilo tudi nekaj tistih, ki nastanitvi prebežnikov na Vrhniki ne nasprotujejo*; *Sporočali so, da jih prebežniki ne motijo*. Demonstrują przeciw obecności wojska na granicach, przeciwko stawianiu barier, odgradzaniu terytorium Słowenii od innych krajów drutem kolczastym, np. *Demonstranti so zahtevali tudi umik vojske in žice z meje*.

Obrazowanie kryzysu uchodźczego na terenie Słowenii obejmuje również opisy działań służb, policji, wojska, pograniczników, np. *aktivirati* – *Slovenska policija je aktivirala tudi že posebno policijsko enoto*; *pomagati* – *pripadnikov Slovenske vojske, ki na meji pomagajo policijskim enotam*; *pričakovati* – *V Šentilju sicer zvečer pričakujejo še približno 2.000 novih prebežnikov*; *sprejeti* – *Letos so sicer policisti v Dobovi sprejeli že 200.004 prebežnike*; *spustiti* – *Policija je sicer na slovensko stran spustila skupino otrok in žensk*; *varovati* – *Azilni dom*

bodo morali varovati policisti. Center varujejo policisti in je ograjen, tako da novinarji vanj nimajo vstopa in se prebežnikom ne morejo približati.

Wśród obrazów pokazujących stosunek ludności miejscowej do imigrantów szczególnie poruszający jest opis pewnego zdarzenia, kiedy to ekipa telewizyjna przyjechała do swojego ogrzewanego wozu imigrantki matki z niemowlętami, por. *Nekaj dojenčkov in njihovih mater je v svoje vozilo na toplo vzela ena izmed televizijskih ekip.*

Trzecią część obrazowania kryzysu uchodźczego sygnalizowaną w niniejszym artykule stanowią opisy obiektów związanych z kryzysem migracyjnym, czyli infrastruktura uchodźcza. Jako pierwsze można wymienić środki transportu, którymi podróżują lub są przewożeni uchodźcy. Należą do nich pociągi, w tym składy dodatkowe, specjalne, por. *Okoli 16. ure je sicer v Dobovo pripeljal vlak, na katerem naj bi bilo nekaj več kot 1.000 prebežnikov. Na železniški mejni prehod Dobova so v drugi polovici noči in zjutraj iz Hrvaške prispeli trije izredni vlaki.* Do kategorii środków transportu zaliczamy w topice uchodźczej również autobusy, np. *V notranjost države so tujce vsak dan povprečno spremljali s petimi vlaki in dvajsetimi avtobusi.* Ważnym punktem dla obrazowania wędrówki uciekinierów są przejścia graniczne, np. *Na različne mejne prehode so prispeli avtobusi s prebežniki.* Przybysze kierowani są następnie do obozów i umieszczani w namiotach, por. *Sprejemni center v Dobovi obsega tri velike šotore. V vsakem šotoru za prebežnike je lahko nastanjenih približno 500 tujcev hkrati. Šotori so zadnje čase ogrevani.* Scharakteryzowane zostały wnętrza namiotów dla uciekinierów, którzy częstą mają w nich do dyspozycji gołą, drewnianą podłogę lub materace, a czasem także drewniane stoły i ławki np. *Tla šotorov so pokrita z golimi lesenimi deskami, postelj in druge opreme pa v šotorih ni. Ljudje imajo na razpolago odeje in penaste podloge, v dveh šotorih je nekaj lesenih miz in klopi.* Do infrastruktury uchodźczej należą m. in. ośrodki przyjmujące, obozowiska. Stanowią one często tło, scenę, na których rozgrywają się epizody związane z uchodźcami, np. *Nekaj kilometrov v notranjost za Dobovo je naslednji sprejemni center, Brežice.* Z użyciem konstrukcji bezosobowej: *Tam se je okoli 10. ure zgodil incident* poinformowano o zdarzeniu, które w rozwijanej następnie narracji zostało już ukazane poprzez zdanie z wypełnioną pozycją agentywną, por. *Prebežniki so zaradi nezadovoljstva zažgali šotore in pritisnili na ograje okoli šotorišča.* Ośrodek jest okreśłany słoweńskim leksemem *center*, a jego znaczenie modyfikuje przymiotnik relacyjny, np. *sprejemni center – Sprejemni center za prebežnike Dobova leži dober kilometer stran od slovensko-hrvaške meje; migrantski center – proti migrantskemu centru; nastanitveni center – V nastanitvenem centru v Šentilju je prenočilo 2.700 prebežnikov.* Obawy wobec uchodźców ze strony mieszkańców powodują postulowanie tworzenia ośrodków zamkniętych, por. *center, če že mora biti na Vrhniki, zaprtega tipa.* Innym kluczowym terminem z omawianego kręgu jest słoweń. *azilni dom – da v Ljubljani na Viču že dolgo deluje azilni dom, ki sprejema begunce.* Z braku specjalnych obiektów przeznaczają się do zakwaterowania imigrantów inne budynki, na przykład stare koszary słoweń. *vojašnica*, por. *V stari vojašnici je*

prostor urejen za 840 ljudi. Elementem infrastruktury wywołującym szczególne emocje (*polemika o ograji*) jest umieszczany wzdłuż granicy państwa płot, ogrodzenie, często w formie drutu kolczastego. W badanych tekstach określa się te artefakty leksemami: *ograja, žica, žičnata ograja – Žičnato ograjo tako postavljajo*. Te wyrażenia służą jako składowe haseł i sloganów głoszonych przez opinię publiczną na temat kryzysu uchodźczego i budowania ogrodzeń na granicach. A ustawianie barier spotyka się z ostrą krytyką, np. *Ograje na mejah so ograje v glavah; s transparentom „Žice so za ovčice”*. Protestujący przeciw ogrodzeniu z drutu kolczastego na granicy między państwami rozegrali symboliczny mecz w siatkówkę ponad ogrodzeniem, por. *Protestniki so srečanje označili za druženje prijateljev z obeh strani meje, v okviru protesta pri vasi Brezovica pa so odigrali tudi odbojko čez žico med slovenskimi in hrvaškimi udeleženci shoda. Prijateljska tekma je simboličen protest proti postavljanju žičnatih ograj na meji med Slovenijo in Hrvaško ali kjer koli drugje v Evropi*. Infrastruktura uchodźcza, zwłaszcza obozy, ośrodki i drut kolczasty, to niemi świadkowie opisywanych wydarzeń i zarazem ich upamiętnienie.

Przedstawione powyżej obserwacje dotyczyły przede wszystkim aspektu poznawczego i stylistycznego. Analiza tytułów, ze względu na ich strategiczną, inicjalną pozycję w badanych tekstach, łączy w sobie elementy z dwu wymienionych płaszczyzn, ale jest także istotna dla aspektu strukturalnego. W makrostrukturze tekstu szczególna pozycja tytułu przykuwa uwagę odbiorcy, co jest zamiarem nadawcy komunikatu [Żydek-Bednarczuk 2005: 171]. Tytuł prasowy zawiera kluczową informację, istotną z punktu widzenia nadawcy i w pewien sposób oczekiwaną również przed odbiorcą. Uwzględniając trzy omawiane wcześniej toposy, czyli 1) uchodźców, 2) mieszkańców i ich stosunek do przybyszów oraz 3) infrastrukturę uchodźczą, można według tych trzech typów sklasyfikować tytuły badanych tekstów. O uchodźcach informują nas m.in. tytuły: *V Slovenijo vstopilo tisoče prebežnikov, številni še čakajo na mejah; Incidentov s prebežniki v Sloveniji ni; Med prebežniki je bilo 51,5 odstotka žensk in otrok, večinoma iz Sirije; Prebežniški tok upada; Tudi otroci prebežnikov potrebujejo hrano, varnost in prijatelje; V Logatcu mirno, prebežniki se počasi vključujejo v tamkajšnje okolje*; O postawach gospodarzy świadczą m.in. tytuły: *Kranjčani s shodom v podporo beguncem, v Mariboru proti islamizaciji; Lendavčane moti svobodno gibanje prebežnikov; Nihče si ne želi beguncev za sosede; V Ljubljani shod proti fašizmu in v podporo beguncem; Vrhnika: 200 ljudi protestiralo proti namestitvi prebežnikov*. Portret uchodźczej infrastruktury znajduje swoje odzwierciedlenie w nagłówkach badanych tekstów, np. *Žična ograja je postavljena na skoraj 100 kilometrih*. Także tytuły mówią o tym, że ogrodzenia z drutu kolczastego wywołują protesty: *Na slovensko-hrvaški meji pri vasi Brezovica so se dopoldne srečali prebivalci slovenske in hrvaške Istre, ki nasprotujejo žičnati ograji*. Kształt językowy tytułów naznaczony jest często tendencją do skrótu, co manifestuje się przez zjawisko elipsy [Żele 2013: 91–100], np. *Število prebežnikov vse bližje 150.000* – informacja jest semantycznie pełna mimo niewyrażonego orzeczenia.

Wnioski

Stylistyczna analiza tekstów o kryzysie uchodźczym ukazała wielość punktów widzenia. Przeważało obrazowanie uchodźców jako dynamicznej, przemieszczającej się lub przemieszczanej anonimowej zbiorowości. Na tym tle odnotowano wyróżniające się pozytywnie sceny obrazujące indywidualia, konkretne osoby i rodziny. Głos gospodarzy ujawniał różne stanowiska wobec kryzysu migracyjnego na terytorium Słowenii. Przykłady zaangażowania, ofiarności kontrastowały z wyrażaniem obaw i sprzeciwu wobec przyjmowaniu uchodźców. Obrazowanie spersonalizowane, poparte osobistym doświadczeniem (reportaż wolontariuszki z obozu dla uchodźców) przybliżało perspektywę i czyniło obrazowanie kryzysu uchodźczego bliższym percepcji pojedynczego człowieka. Szczególnego znaczenia symbolicznego ubogacającego język poprzez funkcjonowanie w metaforach, hasłach, zawołaniach nabrała infrastruktura uchodźcza na czele z ogrodzeniami z drutu kolczastego ustawianymi na granicach.

Bibliografia

- Bartmiński J., Niebrzegowska-Bartmińska S. (2009), *Tekstologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Chalczyńska K., Zaręba A., *Określenia migrantów i ich nacechowanie na polskich, bułgarskich i słoweńskich portalach informacyjnych*, [w:] *Islam i muzułmanie w kulturze, literaturze i językach Słowian Południowych*, red. A. Buras-Marciniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 265–271.
- Duszak A. (1998), *Tekst, dyskurs, komunikacja międzykulturowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa.
- Duszak A. (2014), *Dyskurs w badaniach kontekstu społecznego*, [w:] *Pragmatyka, retoryka, argumentacja. Językowe obrazy dyskursu*, red. P. Cap, P. Stalmaszczyk, Universitas, Kraków.
- Fairclough N. (1995), *Media Discourse*, Edward Arnold, London.
- Fowler R. (1991), *Language in the news: Discourse and Ideology in the Press*, Routledge, London.
- Gajda S. (2013), *Teoria stylu i stylistyka*, [w:] *Style współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej*, red. E. Malinowska, J. Nocoń i U. Żydek-Bednarczuk, Universitas, Kraków, s. 15–33.
- Grzegorzczkowska R. (2001), *Wprowadzenie do semantyki językoznawczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kiklewicz A. (2015), *Kategoryzacja dyskursu*, [w:] *Dyskurs: aspekty lingwistyczne, semiotyczne i komunikacyjne*, red. A. Kiklewicz, I. Uchmanowa-Szmygowa, Centrum Badań Europy Wschodnie UWM w Olsztynie, Olsztyn, s. 15–41.
- Kita M. (2013), *Dyskurs prasowy*, [w:] *Style współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej*, red. E. Malinowska, J. Nocoń i U. Żydek-Bednarczuk, Universitas, Kraków, s. 199–288.
- Katechizm Kościoła Katolickiego* (2012), II wydanie poprawione, Pallottinum, Poznań.
- Wojtak M. (2004), *Gatunki prasowe*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Wojtak M. (2008), *Genologia tekstów użytkowych*, [w:] *Polska genologia lingwistyczna*, red. Danuta Ostaszewska, Romualda Cudak, Warszawa, s. 339–352.
- Zatorska A. (2016), *Przydatność analizy semantycznej i składniowej do badań nad tekstem. Wybrane tytuły w słoweńskich tekstach popularnonaukowych*, „Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej” 51 (2016), s. 239–250.

- Zdunkiewicz-Jedynak D. (2008), *Wykłady ze stylistyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Žele A. (2013), *Slovenska besedilna skladnja z jezikovnosistemskega vidika – temeljni pojmi: Učbenik*, samozal., Ljubljana.
- Żydek-Bednarczuk U. (2005), *Wprowadzenie do lingwistycznej analizy tekstu*, Universitas, Kraków.
- Żydek-Bednarczuk U. (2013), *Dyskurs internetowy*, [w:] *Stylie współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej*, red. E. Malinowska, J. Noćoń i U. Żydek-Bednarczuk, Universitas, Kraków, s. 347–373.

http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda.html (dostęp: 18.05.2017).

<http://www.rtv slo.si/> (dostęp: 8.09.2015; 18.09.2015; 20.09.2015; 4.10.2015; 9.10.2015; 10.10.2015; 21.10.2015; 4.11.2015; 6.11.2015; 20.11.2015; 26.11.2015; 2.12.2015; 19.12.2015; 22.12.2015; 24.12.2015; 26.12.2015; 4.01.2016; 6.01.2016; 1.02.2016; 2.02.2016; 19.02.2016; 22.02.2016; 26.02.2016; 27.02.2016; 1.03.2016; 2.03.2016; 3.03.2016; 7.03.2016; 8.03.2016; 9.03.2016; 10.03.2016; 12.03.2016; 16.03.2016; 19.03.2016; 21.03.2016; 22.03.2016).

www.unhcr.org/www.unhcr.pl (dostęp: 10.03.2017).

<http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php> (dostęp: 10.03.2017).

<https://s3.amazonaws.com/unhcrsharedmedia/2016/2016-06-20-global-trends/2016-06-14-Global-Trends-2015.pdf> (dostęp: 10.03.2017).

<http://reporting.unhcr.org/> (dostęp: 10.03.2017).

<http://www.unhcr-centraleurope.org/si/index.html> (dostęp: 10.03.2017).

Agnieszka Zatorska

**ON THE PRESENTATION OF CONTEMPORARY REFUGEE CRISIS.
(A STYLISTIC ANALYSIS OF SLOVENIAN PRESS TEXTS ON THE
HTTP://WWW.RTVSLO.SI/ WEBSITE)**

(Summary)

The paper focuses on the subject of the contemporary refugee crisis in the years 2015-2016. The presented research includes the elements of stylistic analysis of selected texts on the website of RTV Slovenija found under the *Begunska kriza* bookmark. The research on the grammatical solutions used in the texts aims to determine the language tools applied to present the refugee crisis in the territory of Slovenia in these texts and their pragmatic implications.

Key words: Stylistics, text linguistics, press texts on the website, the contemporary refugee crisis, Slovene.